

همایش ملی مطالعات و پژوهش های علمی علوم انسانی

نهاد برگزار کننده همایش: موسسه قانون یار با حمایت معنوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه
سردبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی شماره مجوز: ۴۸۵۳-۷۸۸۶۴
سال برگزاری همایش: ۱۳۹۷ شماره مقاله: ۸۹۵/۸۹۸ رده بندی کنفرانس: ب ۵۰۳/۲

جرایم علیه امنیت

میلاد میوه یان

چکیده

حاکمیت ملی همواره مهمترین ارزش برای ملت ها بوده است و با توجه به تلاش حاکمان در جهت حفظ قدرت و حاکمیت خود و خطراتی که جرایم علیه امنیت می توانند برای حاکمیت و استقلال ایجاد نمایند. از گذشته مقررات سختی در مورد جرایم علیه امنیت وجود داشته است. محاربه، جاسوسی و تروریسم از عناوین مجرمانه مهم علیه امنیت می باشد که به دلایل مختلف، جایگاه ویژه ای را در مقررات جزایی ایران و فرانسه به خود اختصاص داده اند. اگرچه عناوین مجرمانه محاربه تروریسم به جهت شرایط مرتبط با ارکان مادی و روانی آن ها دارای شباهت هایی با یکدیگر می باشند اما سمت و سوی تحولات تقنینی این دو عنوان متفاوت با یکدیگر بوده است. بسط و گسترش مفهومی محاربه در بیشتر موارد متمایل به حفظ و حمایت از حاکمیت سیاسی نظام و گسترش دامنه جرم انگاری تروریسم در حقوق فرانسه در راستای حفظ و حمایت از امنیت عمومی بوده است. جرم انگاری جرایم علیه امنیت به صورت عدم تقیید به نتیجه ی مجرمانه از نظر شرایط و اوضاع و احوال حاکم بر رکن مادی این جرایم نیز از جمله سیاست های کیفری ایران و فرانسه در این زمینه می باشد. مطلق بودن جرم محاربه در حقوق ایران همواره دیدگاه مخالف را نیز با خود داشته است.

واژگان کلیدی: جرایم امنیتی، جرایم جاسوسی، قانون مجازات، امنیت عمومی

بخش اول: کلیات

هرگاه ضرر اصلی و مستقیم بر امنیت عموم افراد جامعه و یا حاکمیت وارد گردد، جرم ارتكابی در محدوده جرائم علیه امنیت باقی خواهد ماند. هرچند که بر اثر بزه مورد نظر به تمامیت جسمانی و یا اموال افراد جامعه نیز خسارت وارد شده باشد، به مانند جرائم همچون جاسوسی، تهدید به بمب گذاری وسایل نقلیه عمومی و سوء قصد به مقامات سیاسی که در این تقسیم بندی قرار می گیرند. در مقابل، هرگاه ضرر اصلی و مستقیم به افراد و یا اشخاص معینی از اجتماع وارد شده باشد، جرم از محدوده جرائم علیه امنیت خارج است، هرچند که در پی ارتكاب عمل مجرمانه، امنیت عمومی نیز خدشه دار شده باشد، به مانند جرائم قتل و سرقت که خصوصیت اختلال در نظم و امنیت عمومی در این گونه از جرائم، تنها به صورت فرعی مورد نظر قرار می گیرد. در حقوق کیفری ایران تقسیم بندی جرائم به شکل صحیحی انجام نگرفته، جرائم علیه امنیت در قسمت خاصی از قانون مجازات اسلامی به صورت منسجم مطرح نشده است. از این روست که بخشی از جرائم علیه امنیت در باب هفتم از کتاب دوم قانون مجازات اسلامی با عنوان محاربه و افساد فی الارض مطرح شده و بخش دیگری از جرائم علیه امنیت در فصل اول کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) با عنوان جرائم ضد امنیت داخلی و خارجی کشور جای گرفته است. اختصاص عنوانی که ذکر شد در حالی که صورت گرفته است که در فصول بعدی کتاب تعزیرات نیز - به مانند سوء قصد به مقامات داخلی و خارجی (فصل دوم و سوم) و امنیت مشاهده می شود. در حقوق کیفری فرانسه اگر چه مقررات مربوط به جرائم علیه امنیت همواره دارای انسجام لازم در قانون جزا بوده است لیکن عناوین تقنینی آن به تدریج تغییر یافته است. تا سال ۱۹۶۰ که قانون جزای فرانسه، تقسیم بندی جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور را پذیرفته بود، جرائم مربوطه در ذیل عناوین مذکور مطرح

گردید. در سال یاد شده عناوین جرائم علیه امنیت خارجی و داخلی حذف شد و به جای آن عنوان کلی «جرائم علیه دولت» در قانون جزا به کار رفت. با تصویب قانون جزای جدید فرانسه در سال ۱۹۹۴ و ایجاد تغییرات شکلی و ماهوی به وسیله این قانون، کتاب چهارم قانون جزا با عنوان جدید «جنایات و جنحه ها علیه ملت، دولت و آسایش عمومی» به طرح جرائم بسیار مهمی در این زمینه پرداخت.

بند اول: جرم جاسوسی

مهمترین نکته ای که در زمینه سیاست کیفری ایران و فرانسه درباره رفتارهای مجرمانه توانا بر تحقق جرائم جاسوسی، می تواند مورد اشاره قرار گیرد، تفاوت در دامنه و شمول این اعمال مجرمانه می باشد. دامنه اعمال مجرمانه پذیرفته شده در سیاست کیفری فرانسه در زمینه جرم جاسوسی، بسیار وسیع تر از اعمال مجرمانه جاسوسی در حقوق کیفری ایران است. توسعه دامنه جرم انگاری مشخص ترین سیاست کیفری است که قانون جزای فرانسه در زمینه جرم جاسوسی دنبال نموده است. قانونگذار در همین راستا علاوه بر مطرح نمودن جرائم جدید، از طریق جایگزینی عنوان «لطمات علیه منافع اساسی ملت» به جای عنوان «لطمات بر امنیت دولت» دامنه اکثر مصادیق جاسوسی را در زمینه های مختلف توسعه داده است. ماده ۱-۴۱۰ قانون جزای فرانسه در مقام تدوین و تشریح منافع اساسی ملت مقرر داشته است: «منافع اساسی ملت به معنایی که در مقررات این عنوان به کار رفته شامل حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور، حفظ امنیت کشور، حفظ شکل تأسیسات جمهوری، حفظ وسایل دفاعی کشور، حفظ دیپلماسی کشور، حفظ و حمایت از افراد جامعه در داخل یا خارج، تأمین تعادل و آرامش در محیط زیست و اطراف آن و نیز حفظ و حمایت

جاسوسی به عنوان عامل خطر آفرین علیه ملت، تونسته است دامنه جرم انگاری در این جرم را، از طریق توسعه مفاهیم سابق و جرم انگاری های جدید، گسترش قابل ملاحظه ای بدهد. در حقوق کیفری ایران نیز قانونگذار می تواند با استفاده از تعاریف مضیق و موسعی که در زمینه جاسوسی وجود دارد به بیان دیدگاه مورد پذیرش خود پردازد.

بند دوم: رکن قانونی جرم جاسوسی

اولین مصداق جاسوسی در حقوق کیفری ایران می تواند بزه موضوع ماده ۵۰۵ ق. م. ا. باشد. در این ماده قانونی آمده است: «هرکس با هدف برهم زدن امنیت کشور به هر وسیله اطلاعات طبقه بندی شده را با پوشش مسئولین نظام یا مأمورین دولت یا به نحو دیگر جمع آوری کند، چنانچه بخواهد آن را در اختیار دیگران قرار دهد و موفق به انجام آن شود به حبس از دو تا ده سال و در غیر این صورت، به حبس از یک تا پنج سال محکوم می شود.» اطلاعات طبقه بندی شده ای را که مورد نظر قانونگذار می باشد باید بر اساس ماده نخست آئین نامه طرز نگهداری اسناد سری و محرمانه دولتی» مصوب ۱۳۵۴ هیأت وزیران تفسیر نمود. جمع آوری و تحصیل اطلاعات و اسناد در حقوق کیفری فرانسه نیز می تواند به عنوان مصداقی از جرم جاسوسی باشد. در این زمینه قانون جزای فرانسه اقدام به طراحی دو عنوان مجرمانه جداگانه در مقام حمایت از اسرار و اطلاعات مرتبط با منافع اساسی این کشور نموده است. از یک طرف جمع آوری اطلاعات، اسناد، اشیاء، داده های رایانه ای و بایگانی شده که به قصد تسلیم به یک قدرت و یا سازمان خارجی و یا عوامل آنها صورت می گیرد را تحت عنوان جاسوسی (ماده ۷-۴۱۱)، قابل مجازات اعلام نموده و از طرف دیگر در صورتی که اقدام به این کار بدون قصد مذکور صورت گیرد نیز آن را مشمول

عنوان مجرمانه «ایراد لطمه به اسرار دفاعی ملی» دانسته است (بند ۱ م. ۱۱-۴۱۳).

ماده ۷-۴۱۱ قانون جزای فرانسه در این رابطه مقرر می‌دارد: «جمع آوری و یا تحصیل اطلاعات، روش‌ها، اشیاء، اسناد و داده‌های رایانه‌ای و یا بایگانی شده برای تحویل به یک قدرت، موسسه و یا سازمان خارجی و یا کنترل شده توسط خارجی و یا عوامل آن‌ها به نحوی که استفاده، افشاء و یا اجتماع آن‌ها ذاتاً به منافع اساسی ملت فرانسه لطمه وارد می‌سازد، تا ده سال حبس جنحه‌ای و تا ۱۵۰ هزار یورو جزای نقدی مجازات خواهد داشت.»

ماده ۱۱-۴۱۳ نیز بیان می‌کند: «مجازات تا پنج سال حبس جنحه‌ای و تا ۷۵ هزار یورو جزای نقدی برای تمام افرادی است که مشمول ماده ۱۰-۴۱۳ (افشاء اسرار دفاعی توسط افراد کارمند) نشده و اعمال ذیل را مرتکب شوند.

بند ۱: تحصیل اطلاعات، روش، شیء، سند، داده رایانه‌ای و یا بایگانی شده که به عنوان یکی از اسرار دفاعی کشور محسوب شود.»

از دیگر مصادیق جاسوسی در حقوق کیفری ایران می‌تواند تسلیم اطلاعات و اسرار به افراد فاقد صلاحیت باشد. در این زمینه ماده ۵۰۱ ق.م.ا. مقرر می‌دارد:

«هرکس نقشه‌ها یا اسرار یا اسناد و تصمیمات راجع به سیاست داخلی یا خارجی کشور را عالماً و عامداً در اختیار افرادی که صلاحیت دسترسی به آن‌ها را ندارند قرار دهد یا از مفاد آن مطلع کند به نحوی که متضمن نوعی جاسوسی باشد نظر به کیفیات و مراتب جرم به یک تا ده سال حبس محکوم می‌شود.»

بند سوم: رکن مادی جرم جاسوسی

پذیرش فعل مثبت از جهت داشتن قابلیت لازم برای تحقق اکثر جرائم هیچ‌گاه مورد

تردید نبوده، لیکن ممکن است تحقق برخی از اعمال مثبت به عنوان مصداقی از یک عنوان مجرمانه، موکول به تحصیل شرایطی گردد. بررسی رفتارهای مجرمانه‌ای که به عنوان رکن

مادی جاسوسی در حقوق کیفری ایران و فرانسه پذیرفته شده است نیز نشان از لزوم وجود شرایط و اوضاع و احوال خاص برای تحقق مصادیق جاسوسی دارد. جمع آوری و تسلیم اطلاعات به قصد جاسوسی می تواند در زمره جرائم شناخته شوند که در حقوق کیفری ایران و فرانسه عنوان مجرمانه مشترک جاسوسی را دارا می باشند. بررسی شرایط مربوط به اجزاء رکن مادی این جرائم در مقررات دو کشور نشان خواهد داد که تا چه میزان کیفیت جرم انگاری در این زمینه متفاوت می باشد. علاوه بر این مصادیق مشترک، رفتارهای مجرمانه ای وجود دارند که تنها در حقوق کیفری یکی از این دو کشور به عنوان جاسوسی شناخته شده اند.

بخش دوم: جمع آوری اطلاعات طبقه بندی شده

جمع آوری و تحصیل اطلاعات همواره به عنوان یکی از مصادیق جاسوسی و خیانت به کشور مورد توجه تدوین کنندگان مقررات جزایی مرتبط با جرائم علیه امنیت بوده است. جمع آوری و تحصیل اطلاعات که براساس مواد (۵۰۵ ق.م.ا و بند ب. م. ۲۴ ق.م.ن.م) در حقوق کیفری ایران و طبق مواد (۷-۴۱۱) قانون جزای فرانسه به عنوان یکی از مصادیق جاسوسی معرفی شده. سیاست کیفری ایران در زمینه موضوع این جرم به تصریح ۵۰۵ ق.م.ا و محدود به اطلاعات و اسناد و مذاکرات شده است. در مقابل، سیاست کیفری فرانسه در زمینه این مصداق از جاسوسی علاوه بر اطلاعات و اسناد، شامل اموال مادی نیز می شود. توضیح آن که در ماده ۷-۴۱۱ قانونگذار علاوه بر این که درباره موضوعات این جرم به اسناد و اطلاعات اشاره می کند، به موازات آن از عبارت «اشیاء» نیز بهره گرفته است. این اصطلاح در فرهنگ های حقوقی به معنای «اموال مادی قابل لمس» آمده است. بر همین اساس است که برخی از نویسندگان بر اساس تسلیم دشمن را نیز مصداقی از جاسوسی دانسته اند. قانونگذار در ماده ۵۰۵ قانون مجازات اسلامی هیچ گونه تعریفی را

درباره اطلاعات طبقه بندی شده بیان نکرده است. البته نحوه طبقه بندی این اطلاعات باید براساس ماده نخستین آئین نامه طرز نگهداری اسناد سری و محرمانه دولتی مصوب ۱۳۵۴ هیأت وزیران تفسیر شود. با توجه به مطالب فوق، سیاست کیفری فرانسه را می توان خارج از روش های معمول در این زمینه قلمداد کرد. در قانون جزای ۱۹۹۴ فرانسه با ایجاد ارتباط بین موضوع جاسوسی در ماده ۷-۴۱۱ با منافع اساسی ملت مذکور در ماده ۱-۴۱۰، قانونگذار توانسته دامنه شمول این اطلاعات و اسناد را توسعه جدی دهد. از این رو با ایجاد این تغییر باید اذعان نمود که دامنه شمول مقررات جاسوسی تا فعالیت های اقتصادی، صنعتی و فرهنگی پیش رفته است. بنابراین، این امکان وجود دارد که براساس قانون جدید، تلاش برخی از افراد در جهت تحصیل و جمع آوری اطلاعات صنعتی و اقتصادی به دلیل حفظ موقعیت یک دولت در رقابت های صنعتی و اقتصادی نیز مشمول عنوان جاسوسی و یا خیانت به کشور گردد. علاوه بر این که سیاست کیفری ایران و فرانسه در زمینه دامنه و شمول موضوع این مصداق از جاسوسی متفاوت است، لزوم طبقه بندی بودن این اطلاعات (محرمانه- خیلی محرمانه- سری- به طور کلی سری)- که در ماده ۵۰۵ ق.م.ا. به عنوان یکی از شرایط موضوع جاسوسی ذکر شده است- در مقررات مربوط به جمع آوری اطلاعات و اسناد در حقوق کیفری فرانسه (م. ۷-۴۱۱) به عنوان شرط ضروری پذیرفته نشده است. چنین نتیجه ای به این معنا نیست که جمع آوری هر گونه اطلاعات در حقوق کیفری فرانسه مصداقی از جاسوسی است. قانونگذار در ماده ۷-۴۱۱ با پذیرش یک معیار نوعی بیان نموده است که موضوع جاسوسی در این ماده، محدود به اطلاعات و اسنادی است که افشاء، جمع آوری و یا اجتماع آن ها بتواند ذاتاً برای منافع اساسی ملت فرانسه ضرر بار باشد. مجازات تعیین شده برای حالات مختلف مذکور در ماده ۵۰۵ ق.م.ا.، ابهام آمیز به نظر می رسد. بیان قانونگذار در قسمت پایانی ماده فوق الذکر با عبارت «در غیر این

صورت» موجبات اختلاف نظر را در میان حقوقدانان به وجود آورده است. برخی از نویسندگان حقوقی از عبارت مذکور نتیجه گرفته اند که جمع آوری اطلاعات طبقه بندی شده به قصد برهم زدن امنیت عمومی نمی تواند تمامی شرایط لازم برای تحقق جرم مزبور را پدید آورد بلکه برای این منظور، دارا بودن انگیزه تسلیم اطلاعات طبقه بندی شده به دیگران نیز لازم است.

بخش سوم: تسلیم اطلاعات طبقه بندی شده به افراد فاقد صلاحیت

هر چند تسلیم اطلاعات و اسناد طبقه بندی شده به افراد فاقد صلاحیت و دول بیگانه توانسته است به عنوان یکی از مصادیق جاسوسی در مقررات جزایی اکثر کشورها راه یابد لیکن شرایط تحقق عنصر مادی این جرم در تمامی کشورها یکسان نیست. سیاست کیفری قانونگذار در ارتباط با شرایط تعیین شده درباره عنصر مادی این مصداق از جرم جاسوسی - در قانون مجازات اسلامی - ابهامات متعددی را به وجود آورده است. بخش مهمی از این ابهامات مربوط به نحوه تدوین ماده ۵۰۱ ق.م.ا. است. برخی از نویسندگان حقوقی مقصود قانونگذار از عبارت «نقشه ها یا اسرار یا اسناد و تصمیمات راجع به سیاست داخلی یا خارجی کشور» را شامل تمام آن چیزی دانسته اند که به اداره حکومت مربوط می شود و به همین دلیل افشای یک تصمیم محرمانه اقتصادی را نیز مشمول ماده یاد شده قلمداد نموده اند. در مقابل برخی دیگر از حقوقدانان مقصود قانونگذار از عبارت مذکور را صرفاً ناظر بر سیاست هایی دانسته اند که مربوط به امنیت داخلی و یا خارجی کشور باشد. سیاست کیفری فرانسه در زمینه انواع اطلاعات و اسناد و ماهیت آن ها، در ارتباط با موضوع جرم ماده ۶-۴۱۱ قانون جزای فرانسه به مانند سیاستی است که قانونگذار درباره جمع آوری اطلاعات و اسناد، موضوع ماده ۷-۴۱۱، در پیش گرفته است. ارتباط موضوع این جرم با منافع اساسی ملت فرانسه (موضوع ماده ۱-۴۱۰) دامنه موضوع آن را از طریق تصریحات قانونی افزایش داده است. بنابراین شبیه ابهامی که در سیاست کیفری ایران در

زمینه موضوع این جرم وجود دارد در مقررات جزایی فرانسه مشاهده نمی شود. در واقع سیاست کیفری که قانونگذار فرانسه در قانون جزا در پیش گرفته (توسعه دامنه جرم انگاری) از طریق تدوین مواد قانونی، به آسانی به مخاطبان منتقل شده است. علاوه بر این سیاست کیفری ایران و فرانسه درباره سری یا محرمانه بودن اطلاعات و اسناد و تصمیمات نیز متفاوت به نظر می رسد. اگرچه قانونگذار در ماده ۵۰۱ ق.م.ا. و بندهای الف و ج م ۲۴ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح اشاره ای به لزوم محرمانه بودن اسرار نکرده لیکن درباره ضرورت وجود این شرط، در میان حقوقدانان اتفاق نظر وجود دارد. در قانون جدید (م. ۶-۴۱۱)، علاوه بر این که قانونگذار صرفاً از اطلاعات مرتبط با دفاع ملی حمایت ننموده، و دامنه جرم انگاری در این زمینه را تا قلمروهای اقتصادی، علمی و فرهنگی توسعه داده است، لیکن لزوم سری بودن اطلاعات و اسناد را نیز غیر ضروری دانسته است. غیر ضروری دانستن این شرط سبب می شود تا عنصر مادی جاسوسی از این پس، شامل اطلاعات، اخبار و اسنادی که اغلب منشتر شده لیکن اجتماع آن ها در کنار هم می تواند مورد توجه یک قدرت خارجی قرار گیرد و برای منافع اساسی ملت فرانسه نوعاً ضرر بار بوده باشد نیز بشود.

اعمال سیاست کیفری یکسان در زمینه انتقال اسرار و اطلاعات در حقوق کیفری ایران محدود به انتقال دهندگان نمی باشد. علاوه بر این قانون مجازات اسلامی با توجه به موقعیت و شرایط متفاوت گیرندگان اسرار و اطلاعات نیز، سیاست های کیفری متفاوتی اعمال نکرده است. به همین دلیل است که عنصر مادی موضوع م. ۵۰۱ ق.م.ا. به صرف تسلیم و یا مطلع ساختن هر فرد فاقد صلاحیت محقق می شود. در حقوق کیفری فرانسه در زمینه تدوین مقررات مربوط به حمایت از اسرار و اطلاعات باید به تفکیکی که قانونگذار جزای ۱۹۹۴ به آن متمایل شده نیز توجه ویژه مبذول داشت، قانونگذار حالتی را که انتقال یا تسلیم اطلاعات به قدرت ها و سازمان های خارجی و یا مأموران آن ها صورت می گیرد

به عنوان بزه جاسوسی (م. ۶-۴۱۱) مورد پذیرش قرار داده و در مقابل در صورتی که این

انتقال و یا افشاء اطلاعات برای افراد فاقد صلاحیت دیگر انجام شود، تحت عنوان مجرمانه «لطمه علیه اسرار دفاع کشور» (بند ۳ م. ۱۱-۴۱۳) قابل مجازات دانسته است. در مقررات اخیر (مقررات مربوط به لطمات علیه اسرار دفاعی کشور) قانونگذار سیاست کیفری متفاوتی را نسبت به مقررات جاسوسی در پیش گرفته است. براساس سیاست کیفری که قانونگذار فرانسه در مقررات مربوط به لطمات علیه اسرار دفاعی کشور (مواد ۹-۴۱۳ تا ۱۲-۴۱۳) پذیرفته است، دامنه اطلاعات و اسناد، تنها محدود به ارتباط آن‌ها با دفاع ملی است و علاوه بر این، اسناد و اطلاعات مذکور در مقررات یاد شده باید از قبل توسط شورای دولتی فرانسه حداقل به صورت «سری» اعلام شده باشد. اضافه بر این، مقررات مذکور بین افشاء و یا انتقال اطلاعات و اسرار دفاع ملی کشور توسط افراد عادی با افرادی که از طرف دولت و یا بنا به دلایل دیگر «امین» بوده اند از نظر مجازات تفاوت قائل شده است. از این رو ماده ۱۰-۴۱۳ قانون جزای جدید، مجازات ارتکاب جرم مورد بحث توسط فرد امین را تا ۷ سال حبس و تا یکصد هزار یورو جزای نقدی تعیین کرده است، در حالی که ارتکاب این عمل توسط افراد عادی، براساس بند سوم از ماده ۱۱-۴۱۳ دارای مجازات تا ۵ سال حبس جنحه ای و تا هفتاد و پنج هزار یورو جزای نقدی می باشد. مقایسه مجازات های مذکور با ضمانت اجراهایی که در ماده ۷۵ قانون سابق جزای فرانسه برای ارتکاب این جرم پیش بینی شده بود می تواند نشانگر وجود سیاست کیفری جنحه سازی تقنینی در مقررات قانون جزای جدید فرانسه نیز باشد.

بخش چهارم: ورود به اماکن خاص جهت تحصیل اسرار

قانون مجازات اسلامی در ماده ۵۰۳، به عنوان مجرمانه در این زمینه اشاره نموده است. در قانون جزای ۱۹۹۴ کشور فرانسه مواد ۵-۴۱۳ و ۷-۴۱۳ در این رابطه قابل استناد می باشد. اشاره به غیر مجاز بودن ورود به اماکن امنیتی به نحو صریحی در مقررات جزایی فرانسه پیش بینی شده است (مواد ۵-۴۱۳ و ۷-۴۱۳). علاوه بر این قانونگذار فرانسه نسبت به

مواردی که مرتکب صرفاً بدون اجازه مقامات صلاحیت دار، به صورت پنهان و یا به عنف و زور وارد این اماکن شده است- موضوع م ۷-۴۱۳- با مواردی که مرتکب جهت ورود به این اماکن، مرتکب اعمال متقلبانه مانند جعل کارت شناسایی و یا استفاده از لباس مبدل شده باشد- موضوع م ۵-۴۱۳- قائل به تفکیک شده است. ورود به اماکن امنیتی در حقوق کیفری فرانسه به عنوان یکی از جرائم علیه امنیت نیروهای مسلح معرفی شده است. این در حالی است که در حقوق کیفری ایران، در غیاب بیان تعریف قانونگذار در این زمینه، ارتکاب عمل مجرمانه فوق معمولاً به عنوان یکی از مصادیق جاسوسی معرفی می شود. تفاوت در عناوین مجرمانه به این دلیل صورت گرفته است که در حقوق کیفری ایران علاوه بر تحقق شرایط مربوط به عنصر مادی، قانونگذار به لزوم تحقق سوء نیت خاص این جرم - قصد تحصیل اطلاعات (در ماده ۵۰۳ ق. م. ا)- نیز اشاره کرده است. وجود این سوء نیت خاص سبب شده است تا انجام عمل ارتكابی مذکور در حقوق کیفری ایران و سوریه بتواند به عنوان مصداقی از جاسوسی بسیط پذیرفته شود. عدم وجود این سوء نیت خاص- در شرایط قانونی مربوط به عنصر معنوی این جرم- در مقررات جزایی فرانسه نیز سبب شده تا در حقوق کیفری این کشور، انجام عمل فوق تنها به عنوان یکی از جرائم علیه نیروهای مسلح و مناطق تحت کنترل آن‌ها، پذیرفته شود. در هر حال، در حقوق کیفری ایران، هرگاه ورود به اماکن امنیتی و نظامی به همراه قصد تحصیل اطلاعات انجام گردد، می تواند به عنوان یکی از مصادیق جرم جاسوسی پذیرفته شود. جرم انگاری این مرحله از اعمال مرتکب را می توان در راستای سیاست کیفری قانونگذار در جهت جلوگیری و ایجاد مانع در برابر تحقق احتمالی جرائم جاسوسی اصلی- به مانند جمع آوری و تسلیم اطلاعات- ارزیابی نمود. شرایط تحقق عنصر مادی عنوان مجرمانه دیگری که در قسمت دوم ماده ۵۰۳ ق. م. ا. به آن اشاره شده است، با شرایط قانونی جرم ورود به اماکن امنیتی

متفاوت است. اقدام به نقشه برداری، عکس برداری و یا فیلم برداری از استحکامات نظامی، بدون کسب اجازه از مقامات صلاحیت دار می تواند به عنوان عنصر مادی جرم موضوع قسمت دوم ماده ۵۰۳ ق.م.ا. معرفی شود. در حقوق کیفری فرانسه نیز قانونگذار هم در قانون مجازات سابق (بند ۴ م. ۷۹) و هم در ماده ۱۲-۶۵۲ قانون جزای ۱۹۹۴ به شرایط عنصر مادی این جرم اشاره نموده است.

بخش پنجم: بی مبالاتی مسئولان و عدم حفاظت بهینه از اسناد و اطلاعات

مهم کشور

بررسی مصادیق جرم جاسوسی در حقوق کیفری ایران و فرانسه نشان می دهد که در زمینه عدم پذیرش ترک فعل به عنوان عنصر مادی جاسوسی، سیاست کیفری ایران و فرانسه دارای وحدت نظر می باشند. این عدم پذیرش که محدود به جرائم جاسوسی بوده است مانع از آن نگردیده که در جرائم مرتبط با جاسوسی، ترک فعل به عنوان عنصر مادی پذیرفته شود. توضیح آن که به دلیل اهمیت حفظ اطلاعات طبقه بندی شده و ضررهایی که در اثر بی مبالاتی مسئولان مربوطه و عدم حفاظت بهینه از اسناد و اطلاعات مهم به کشور وارد می شود، سیاست کیفری هر دو کشور در این راستا بوده که بی مبالاتی باشد. قانونگذار در ماده ۵۰۶ ق.م.ا. با مطرح نمودن شروط و قیود متعددی اقدام به جرم انگاری این عمل نموده است. در حقوق کیفری فرانسه ماده ۱۰-۴۱۳، بی مبالاتی منتهی به آشکار شدن اسرار دفاعی کشور را مسئول جرم دانسته است. در حقوق کیفری ایران ارتکاب این جرم محدود به مأمورین دولتی می باشد که رابطه استخدامی با دولت داشته و بنا به تصریح قانونگذار در زمان ارتکاب جرم باید مسئول امور حفاظتی نیز باشند. در مقابل، سیاست کیفری فرانسه در این زمینه بر این روال قرار گرفته است که هر فردی که خواه از طرف دولت و یا به دلیل حرفه و شغل خود امین دانسته شده باشد را می توان مشمول ماده قانونی

فوق دانست. از این رو می توان مهندس تعمیرکاری را نیز که برای تعمیر یک محل و یا اشیائی اقدام نموده و از این طریق نسبت به برخی از اسناد، اطلاعاتی به دست آورده است مشمول بزه مذکور قلمداد کرد. علاوه بر این، سیاست کیفری ایران در زمینه بی مبالاتی در حفظ اطلاعات طبقه بندی شده محدود به مواردی شده است که مأمورین دولتی توسط افراد «دشمن» تخلیه اطلاعاتی شوند. وجود این دو قید، سبب خواهد شده تا قلمرو تحقق این جرم بسیار محدود شود. چنین محدودیتی در سیاست کیفری فرانسه در این زمینه دیده نمی شود. قانونگذار در ماده ۱۰-۴۱۳، وجود یک بی مبالاتی که زمینه افشاء اسرار مربوط به دفاع ملی کشور را فراهم نماید، برای تحقق عمل مجرمانه مزبور کافی دانسته است. وجود این تفاوت در سیاست کیفری ایران و فرانسه سبب می شود تا نارسائی دیگری در مقررات مربوط به جرم در حقوق کیفری ایران آشکار شود. اقدام منطقی قانونگذار در این زمینه می تواند عبارت از این باشد که هرگونه افشاء، گم کردن و از دست دادن مشمول قاعده جرم انگاری واقع شود.

بخش ششم: سایر مصادیق جاسوسی

تسلیم تمام یا قسمتی از سرزمین ملی، نیروهای مسلح و وسایل مادی آن ها به یک قدرت و یا سازمان خارجی و یا عوامل آن ها نیز در حقوق کیفری فرانسه به عنوان نخستین عنصر مادی جاسوسی در مواد ۱-۴۱۱ و ۲-۴۱۱ قانون جزای فرانسه بیان شده است. با این توضیح که قانونگذار تسلیم عده ای از نیروهای مسلح و نیز تمام یا قسمتی از سرزمین ملی را به یک قدرت خارجی در ماده ۱-۴۱۱ بیان نموده و برای آن مجازات حبس ابد جنایی و ۷۵۰ هزار یورو جزای نقدی تعیین کرده است. در عین حال برای تسلیم لوازم و وسایل

مادی، تدارکات، تأسیسات و دیگر وسایلی که در دفاع ملی از کشور مؤثر می باشد، مجازات تا ۳۰ سال حبس و تا ۴۵۰ هزار یورو جزای نقدی تعیین نموده است. در قانون

جزای جدید نسبت به سابق، قانونگذار در مواد جدید جزایی (مواد ۴۱۱-۱ و ۴۱۱-۲) موارد مجازات حبس ابد را محدود به تسلیم نیروهای مسلح و یا سرزمین ملی کرده است. مجازات مذکور در مقررات سابق شامل تمامی موضوعات مورد تسلیم اعم از نیروهای مسلح، سرزمین و وسایل مادی مؤثر بوده است. علاوه بر این در مقررات جدید، قانونگذار تعداد وسایل مادی را که تسلیم آن‌ها می‌تواند عنصر مادی جاسوسی را محقق سازد به صورت محسوسی کاهش داده است. افزون بر این، مقصود و مراد قانونگذار از این پس درباره وسایل و اموال تأثیر گذار بر دفاع ملی تنها شامل اموال متعلق به سازمان‌های دولتی نمی‌شود بلکه می‌تواند شامل اموال نظامی متعلق به اشخاص خصوصی مانند کارخانه‌های تجهیزات نظامی خصوصی و یا متعلق به دولت‌های هم‌پیمان فرانسه نیز بشود. البته تسلیم نیروهای مسلح و یا سرزمین به دشمن و یا دولت بیگانه در حقوق کیفری ایران را هم می‌توان قابل مجازات ارزیابی نمود. تفاوتی که در این زمینه نسبت به سیاست کیفری فرانسه وجود دارد، عدم ارائه تفکیک از سوی قانونگذار در ارتباط با موضوعات مورد تسلیم می‌باشد. قانونگذار با استفاده از عنوان «همکاری با دول متخاصم» در ماده ۵۰۸ ق.م.ا.، از بیان موضوعات مورد تسلیم و تلاش در جهت ایجاد تناسب بین اهمیت موضوع تسلیم شده با مجازات قانونی متناسب با آن خودداری ورزیده است. از دیگر تفاوت‌هایی که تدوین ماده ۵۰۸ ق.م.ا. می‌تواند در این زمینه به وجود آورد، اشاره به اصطلاحات «دولت» و «متخاصم» است. به کارگیری اصطلاح دولت سبب می‌شود تا همکاری با سازمان‌های خارجی مشمول ماده قانونی فوق نگردد. به جهت عدم ایجاد فقدان قانونی در این زمینه بوده است که قانونگذار فرانسوی از عبارت «قدرت و یا سازمان خارجی و یا عوامل آن‌ها» در مواد قانونی جاسوسی استفاده کرده است. از طرف دیگر قانون جزای فرانسه دامنه شمول تحقق این جرم را تنها به دولت‌هایی که دارای روابط خصمانه با این کشور هستند،

محدود نکرده است. این محدودیت به دلیل وضعیت خاص تقنینی ماده ۵۰۸ ق.م.ا. در قانون مجازات اسلامی وجود دارد. همدستی و سازش با یک قدرت یا سازمان خارجی و یا با مأمورین آن‌ها نیز در قانون مجازات فرانسه به عنوان مصداقی از جاسوسی معرفی شده است. عنصر مادی این جرم را می‌توان همدستی با قدرت خارجی به جهت انجام اعمال خشونت‌آمیز و یا ایجاد دشمنی علیه فرانسه دانست. شاید از همدستی با یک قدرت بیگانه، ضرورت تعدد افعال در عنصر مادی آن به نظر برسد لیکن رویه قضایی فرانسه انجام فعل واحد را نیز کافی دانسته است. این مصداق از جاسوسی نیز در قانون جزای ۱۹۹۴ مشمول سیاست کیفری تعدیل مجازات‌ها شده است. مجازات حبس ابد در بند ۲ م. ۷۰ قانون سابق به ضمانت اجرای تا ۳۰ سال حبس جنایی و تا ۴۵۰ هزار یورو جزای نقدی کاهش پیدا کرده است. علاوه بر این، برای تحقق این جرم، ایجاد ضرر و خسارت فعلی و واقعی نیاز نیست. وجود سازش و همکاری اثبات شده به همراه سوء نیت خاصی که ذکر شد، برای تحقق این جرم کفایت می‌کند. در قسمت دوم ماده ۴-۴۱۱ قانون جزای فرانسه فراهم کردن وسایل ایجاد دشمنی و یا همکاری با یک قدرت خارجی و یا مأمورین آن‌ها به جهت انجام اعمال خشونت‌آمیز نیز به عنوان یکی از مصادیق جاسوسی پذیرفته شده است. درباره این جرم قانونگذار علاوه بر این که انجام فعل معاونت را به صورت جرم مستقل مطرح نموده، میزان مجازات آن را نیز با اصل عمل همدستی با قدرت خارجی که توسط مباشر جرم صورت می‌گیرد، برابر دانسته است. در واقع تحقق عنصر مادی این جرم مشروط به انجام عمل همدستی نبوده و فراهم کردن وسایل ایجاد زمینه سازش و همکاری- صرف نظر از نتیجه آن- برای تحقق این جرم کفایت خواهد کرد.

در زمینه جرم همدستی با قدرت‌های خارجی و یا مأمورین آن‌ها قانونگذار موضوع ماده ۵-۴۱۱ را نیز مطرح کرده است. در این ماده انجام عمل همدستی که بر مبنای ضابطه

نوعی، ذاتاً قادر باشد برای منافع اساسی ملت فرانسه مضر باشد، به عنوان یکی از مصادیق جاسوسی قابل مجازات اعلام شده است. به نظر می‌رسد در حقوق کیفری ایران اطلاق ماده ۵۰۸ ق.م.ا. می‌تواند شامل همدستی با کشورهای خارجی نیز بشود. با این تفاوت که قانونگذار به جای عبارت قدرت یا سازمان خارجی و یا مأمورین آن‌ها از اصطلاح «دولت متخاصم» استفاده کرده است. استفاده از این عبارت دامنه شمول این ماده را از سازمان‌ها، گروه‌ها و دولت‌هایی که از پیش روابط خصمانه‌ای با دولت ایران نداشته‌اند، خارج می‌سازد. مضافاً بر این که قانونگذار انجام عمل معاونت این جرم را مشمول یک جرم مستقل کیفری ننموده است و بنابراین انجام معاونت جرم مزبور مشمول بیان کلی ماده ۷۲۶ ق.م.ا. خواهد شد. در این صورت تفاوت دیگری نیز در سیاست کیفری ایران و فرانسه در زمینه رویکرد به ارتکاب معاونت جرائم جاسوسی آشکار می‌سازد.

۳) در حقوق کیفری فرانسه «خرابکاری» نیز با لحاظ شرایطی می‌تواند به عنوان مصداقی از جرائم جاسوسی معرفی شود. ماده ۹-۴۱۱ قانون جزای فرانسه عنصر مادی این جرم را انجام عمل نابود سازی، ایراد خسارت و یا ایجاد تغییر ماهیت در موضوعات مطرح شده در ماده قانون مربوطه می‌داند. عنصر مادی این جرم از دو دیدگاه متفاوت مورد توجه و دقت قانونگذار بوده است. از یک سو انجام عمل تخریب در ارتباط با منافع اساسی ملت فرانسه مورد توجه قرار گرفته است. این رابطه می‌تواند دامنه شمول این مصداق از جاسوسی را تا تخریب‌های نظامی، اقتصادی، علمی و فرهنگی توسعه دهد. از این رو براساس قانون جزای جدید تخریب عمدی یک اثر جاودانی فرهنگی و تاریخی نیز می‌تواند به عنوان مصداقی از جاسوسی مورد پذیرش قرار گیرد. از سوی دیگر انجام عمل تخریب در قسمت دوم ماده ۹-۴۱۱، در ارتباط با هدف خاص در خدمت منافع کشور بیگانه بودن نیز مورد توجه قرار گرفته است.

در این زمینه عنصر مادی این جرم نیز قانون جدید هم به نحو صریح تر از تعبیر «ایجاد نقص» استفاده نموده و نیز به موضوعات این جرم، «سیستم پردازش اطلاعات» را اضافه کرده است. در حقوق کیفری ایران انجام عمل خرابکاری ولو آن که به همراه سوء نیت در جهت ایجاد لطمات علیه حکومت باشد، به عنوان جاسوسی پذیرفته شده است. آتش زدن اموال به قصد مقابله با حکومت (موضوع تبصره م. ۶۷۵ ق. م. ا) و نیز انجام عمل خرابکاری در تأسیسات مورد استفاده عمومی به قصد مقابله با حکومت اسلامی (موضوع تبصره م. ۶۸۷ ق. م. ا) از جمله موارد قانونی است که می تواند در زمینه تخریب و به عنوان یکی از جرائم علیه امنیت مورد استفاده قرار گیرد.

۴) علاوه بر این قانون جزای فرانسه تحریک به ارتکاب جرائم پیش بینی شده در بخش جاسوسی و خیانت به کشور را هم به صورت یک جرم مستقل پیش بینی کرده است. این تحریک که شامل تمامی مصادیق افعال معاونت می شود، در ماده ۱۱-۴۱۱ ذکر شده است. ماده مذکور نیز که مشمول سیاست جنحه سازی تقنینی در قانون جزای جدید قرار گرفته در این رابطه بیان می دارد: «تحریک مستقیم به ارتکاب یکی از جرائم پیش بینی شده در این بخش از طریق دادن وعده، هدیه، اعمال فشار، تهدید و یا خشونت در صورتی که تحریک، به علت شرایط مستقل از اراده مرتکب، نتیجه ای نداشته باشد تا ۷ سال حبس جنحه ای و تا یکصد هزار یورو جزای نقدی خواهد داشت.»

بخش هفتم: جرائم تروریستی

تروریسم از جمله مسائلی است که در سال های اخیر بیش از گذشته مورد توجه محافل سیاسی، حقوقی و اجتماعی قرار گرفته است. بخش عمده ای از این توجه، معلول وجود علتی بسیار واقعی و عینی بوده است. افزایش جرائم تروریستی در کشورهای مختلف،

همگان را به مبارزه همه جانبه و بین‌المللی با این پدیده مجرمانه وادار کرده است. وجود کنوانسیون‌های متعدد بین‌المللی و منطقه‌ای درباره مصادیق و اشکال گوناگون جرائم تروریستی می‌تواند نشانگر تلاش کشورها در این زمینه باشد. در زمینه کنوانسیون‌های بین‌المللی مقابله با تروریسم، می‌توان به دوازده معاهده بین‌المللی اشاره نمود. درباره تروریسم و مشتقات آن، مباحث و تعاریف متعددی ذکر شده است. صرف نظرازبررسی دیدگاه حقوق‌دانان وقانونگذاران درباره این واژه، می‌توان در فرهنگ‌های لغوی و یا ادبی و سیاسی نیز، تعاریف چندی را به دست آورد. تروریسم، از کلمه ترور به معنای احساس شدید وحشت گرفته شده است. البته این احساس ترس و هراس از هر چیز دیگری ممکن است ناشی گردد لیکن آن چه در این زمینه مورد نظر می‌باشد، مفهومی است که فعالیت بشریت را هدف اصلی خود قرار داده است و خشونت‌های سیستماتیک است که گروهی از افراد را همواره در حالت رعب و وحشت نگه می‌دارد. ریشه اصطلاح ترور در این معنا، مربوط به دوران انقلاب فرانسه، مشهور به دوران ترور است که از این زاویه، ترور به ایجاد هراس در توده مردم یا گروهی از مردم به منظور درهم شکستن مقاومت شان، برقراری نظام یا فرایند سیاسی بر پایه این ترس، از طریق به کارگیری اقدامات حاد و خشونت بار اطلاق می‌شود. اقدامات جنایی بر ضد کشور که به منظور ایجاد هراس در اشخاص، اصناف، طبقات معین و یا همه مردم کشور صورت می‌گیرد، از جمله تعابیری است که در برخی از فرهنگ‌های حقوقی درباره تروریسم ذکر شده است. تروریسم در دانشنامه جرم‌شناسی به گونه‌ای از خشونت تعبیر شده است که به همراه استفاده سیستماتیک و یا توسل تهدید به قتل، جرح و خرابکاری برای تهدید و یا ترساندن گروه مورد نظر که وسیع‌تر از قربانیان آنی جرم می‌باشند و یا به هدف ایجاد جو رعب و هراس، صورت می‌گیرد.

بخش هشتم: جرائم تروریستی ناشی از جرائم عمومی

جرائم تروریستی ناشی از جرائم عمومی همان است که قانونگذار در ماده ۱-۴۲۱ قانون جزای فرانسه به آن اشاره نموده و آن را در بندهای جداگانه تصریح نموده است. موارد تصریح شده از آن جهت ناشی از جرائم عمومی نام گرفته که رکن مادی آن از جرائم عمومی وام گرفته شده است. البته چنان که صدر ماده مزبور به آن اشاره شده نموده است، ارتکاب اعمال فوق زمانی وصف تروریستی خواهند داشت که در ارتباط با یک طرح هماهنگ فردی یا جمعی بوده و به قصد ایجاد اختلال شدید در نظم عمومی از طریق ارباب و ترور صورت گرفته باشند. به نظر می رسد قانونگذار در قانون جزای جدید بر این اعتقاد بوده که تعدادی از جنایات و جنحه هایی وجود دارند که به دلیل شرایط و اوضاع و احوالی که آنان را احاطه نموده است، وصف تروریستی به خود می گیرند. به بیان دیگر جرائم مذکور در ماده ۱-۴۲۱، که در قانون جزا خود دارای وصف کیفری می باشند، با توجه به قرار گرفتن در یک ضابطه ذهنی - قصد ایجاد اختلال شدید در نظم عمومی از طریق ارباب و ترور - وصف اولیه خود را از دست داده و وصف مستقل جدیدی را می گیرند که جرائم تروریستی نام دارد. ماده ۱-۴۲۱ جزای فرانسه، در مقام تبیین موارد جرائم تروریستی ناشی از جرائم عمومی، هم از قانون مجازات عمومی و نیز از قوانین خاص متفرقه بهره گرفته است. در ارتباط با جرائم عمومی که قانون جزای فرانسه منبع آن بوده است، برخی مرتبط با جرائم علیه اشخاص و برخی دیگر مربوط به جرائم علیه اموال می باشند. در زمینه جرائم علیه اشخاص، قانونگذار مواردی از جرائم عمومی علیه حیات و تمامیت جسمانی افراد، آدم ربایی، توقیف غیر قانونی، هواپیما ربایی، ربودن ناو و یا هر وسیله نقلیه دیگر را ذکر نموده است. در ارتباط با جرائم علیه اموال نیز قانونگذار سرقت

ها، اخاذی‌ها، تخریب‌های کلی و جزئی و نیز جرائم رایانه‌ای - که در کتاب سوم قانون جزایی به آن اشاره شده - را مطرح نموده است.

مواردی را که قانونگذار در ماده ۱-۴۲۱ قانون جزای فرانسه فهرست نموده به این شرح است: ساخت یا نگهداری ماشین یا دستگاه‌های کشنده یا انفجاری که توسط ماده ۳ قانون ۱۹ ژوئن ۱۸۷۱ ممنوع اعلام شده است، ساخت، خرید و فروش، وارد و صادر کردن مواد انفجاری که ضوابط آن توسط ماده ۶ قانون شماره ۵۷۵-۵۰ قانون ۳ ژوئیه ۱۹۷۰ تعیین شده است، تحصیل، نگهداری، نقل و انتقال، حمل غیر قانونی مواد انفجاری یا دستگاه‌های ساخته شده که نظام اصلاحی آن به وسیله ماده ۳۸ قانون ۱۸ آوریل ۱۹۳۹، مطرح شده است، نگهداری، حمل و نقل و انتقال اسلحه و مواد انفجاری که براساس اولین و چهارمین طبقه بندی که توسط مواد ۳۱ و ۳۲ مصوبه هیأت وزیران ضوابط آن تعیین شده است و نیز جرائم پیش بینی شده در مواد ۱ و ۴ قانون شماره ۴۶۷-۷۲ به تاریخ ۹ ژوئن ۱۹۷۷ که ساخت، نگهداری، ذخیره سازی، تحصیل و انتقال اسلحه‌های بیولوژیکی و سمی را ممنوع اعلام نموده است. قانونگذار مجازات جرائم مورد نظر را بر مبنای مجازات اصلی آن اعمال افزایش داده است. از این رو بر اساس هفت بند جداگانه بیان نموده است که اگر مجازات جرم اصلی تا ۳۰ سال حبس جنایی باشد، مجازات آن در حالت تروریستی حبس ابد خواهد بود. در صورتی که مجازات جرم اصلی در حالت عادی تا ۲۰ سال حبس جنایی باشد، در وضعیت جرائم تروریستی دارای تا ۳۰ سال حبس خواهد بود و اگر مجازات جرم مزبور تا ۱۵ سال حبس جنایی باشد، در حالت تروریستی تا ۲۰ سال حبس جنایی افزایش می یابد. هم چنین در صورتی که مجازات قانونی جرم ۱۰ سال تعیین شده باشد، مجازات آن تبدیل به تا ۱۵ سال حبس خواهد گردید و در حالتی که مجازات آن تا ۷ سال حبس جنحه ای باشد، مجازات آن به ۱۰ سال حبس افزایش می یابد و اگر مجازات جرم اصلی تا

۵ سال تعیین شده باشد، مجازات آن در وضعیت تروریستی تا ۷ سال خواهد بود و در حالت دیگر اگر مجازات جرم اصلی تا ۳ سال و بیشتر باشد، مجازات آن در حالت تروریستی، به دو برابر افزایش می یابد.

علاوه بر مجازات های اصلی، قانونگذار اجازه اعمال مجازات های تکمیلی را نیز در ماده ۳-۴۲۲ به مجری قانون اعطا نموده است.

بخش نهم: تروریسم زیست محیطی

ابتکار اصلی قانون جزای جدید ۱۹۹۴ فرانسه در زمینه جرائم تروریستی، پیش بینی جرم مستقلی به نام «تروریسم زیست محیطی» است. این پیش بینی می تواند نکات مهمی را در زمینه سیاست کیفری فرانسه در ارتباط با جرائم تروریستی یادآوری نماید. نکته نخست آن که قانونگذار در ادامه سیاست حمایتی خود از منافع اساسی ملت فرانسه، به معنای ماده ۱-۴۱۰- که در کنار منافع سیاسی و امنیتی، آرامش محیط طبیعی و پیرامونی را نیز از اجزاء منافع اساسی ملت شناخته است- تروریسم زیست محیطی را نیز جرم انگاری نموده است. نکته دوم آن است که قانونگذار به تغییر و تحول شکل و نوع اعمال تروریستی در طول زمان نیز توجه داشته است، به همین دلیل تروریسم زیست محیطی، زمانی وارد حقوق فرانسه شد که ارتش عراق اقدام به انفجار چاه های نفت کویت کرد. نکته سوم نیز آن است که هر چند در حقوق فرانسه مقررات مختلفی درباره آلودگی هوا وجود داشته است لیکن اقدام قانونگذار از این جهت تازه و بدیع ارزیابی می شود که تاکنون یک جرم کلی که نویسندگان قانون جزایی بتوانند با استفاده از آن، جرم انگاری مستقلی را با عنوان جرائم تروریستی زیست محیطی ایجاد نمایند، هرگز وجود نداشته است. در این باره، قانون جزای جدید فرانسه در ماده ۲-۴۲۱ بیان می کند: «وارد کردن عمدی ماده ای که سلامت انسان،

حیوانات یا محیط طبیعی را به خطر می‌اندازد در هوا، زمین، مواد غذایی یا عناصر مواد غذایی یا در آب‌ها از جمله قلمرو دریایی، در صورتی که در ارتباط با یک اقدام فردی یا جمعی و به هدف اخلال شدید در نظم عمومی از راه هراس افکنی یا ایجاد ترس ارتکاب یابد یک عمل تروریستی محسوب می‌شود». رکن مادی این جرم، همان ایراد لطمت زیست محیطی وسیع می‌باشد که قانونگذار به قصد پیشگیری از تمامی ظواهر آن در قانون جزای جدید وارد عمل شده است.

علاوه بر این باید توجه داشت که بزه مورد بحث از مصادیق جرم مطلق می‌باشد. به همین دلیل وجود خطرات بالقوه برای تحقق جرم مزبور کفایت خواهد نمود. بنابراین برای تحقق جرم مزبور، وجود لطمت واقعی بر سلامت انسان، حیوان و یا تخریب‌های محسوس طبیعی مورد نیاز نمی‌باشد. اگر هم نتایج جرم رخ دهد به مرگ فرد و یا افرادی گردد که در این حالت بر اساس ماده ۴-۴۲۱ جرائم مزبور حالات مشدده پیدا نموده و ضمانت اجرای آن تشدید می‌شود.

منابع و مأخذ

- (۱) استفانی، گاستون، حقوق جزای عمومی (در فرانسه)، ترجمه دکتر حسن دادبان، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی
- (۲) مجیدی، سید محمود، حقوق کیفری اختصاصی جرایم علیه امنیت، انتشارات میزان
- (۳) معاونت حقوقی و توسعه قضایی قوه قضاییه، مرکز مطالعات توسعه قضایی، قانون مجازات فرانسه، ترجمه محمدرضا گودرزی بروجردی، انتشارات سلسیل
- (۴) میر محمد صادقی، حسین، حقوق کیفری اختصاصی جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی، انتشارات میزان